

mar pans' cat. occid. i mall. rústic: en el Priorat em definien el *panâl* com una «mena de terra blanca, impermeable i estèril» (Lloà, 1936); en el Flamicell el *panal roi* és una mena de pedra refractària útil per fer forns (Violant, *La Indústria casolana del pa al Pallars Sobirà*, Bna. 1936, p. 55; *Vocab. d. Enfornadors*, BCEC XLVII, 19); *terra de panal* 'terreny alluvial, molt fèrtil', Bladé (*Topon. de Benissanet*, 147).

Panal m., mall. 'fons d'una bóta' a Sóller, que no deu ser solament la post circular que la tapa (*AlcM*), sinó amb algun tros dels costats, car: «es fassers més petits los vàrem fer venir de Sóller amb *panals*: tenien molts paumes i aviat anàrem endarrera, i si bé amb el temps se varen fer, emperò se torbaren molt» quan l'Arx. Lluís Salvador planta el seu palmerer de Miramar (p. 47); d'aquí passà manllevat a Sardènia, amb el significat «lulla, lunetta della botte», en el Campidano, on el denuncia com a catalanisme la vocal vacil·lant entre *panáli* i *pináli* (MLWagner, *Hom. D. Alonso* III, 577).

Però quant al significat de 'bresca' o 'pa de bresques' i 'àntrax', en què solament ha penetrat en una minoria de valencians de l'Horta (*AlcM*, §§ 3, 4, 5), és un castellanisme rebutjable i sens dubte molt recent, car és clar que és a tort que aquest dicc. vol identificar-hi la cita de «cere blanca de *penals*» en un document vigatà de 1615, que com ja ho mostra la *e*, deu tractar-se de pans de cera dels alts (o penals, *PENYA*) d'un rusc (comparables al penal d'una casa) o bé de cera de seguers (ruscos que habiten en *penes* o *penyes*). ⁺*Ret de panal*, mena de ret per al cap, Robrenyo, *Tia Secallona*, 14: suposo cast. per comparació de les malles amb el trepat de les bresques.

Panals 'senills', Lab. 1840 dial. (Maestrat?); *panalejar*; *panalós*. *Panar* 'donar rosegons a les ovelles' berg., cerd., ripoll. (*BDC* XIX, 180); Fontserè addició marginal al *DOrt*. definida 'portar el pa' (també es deu referir a cosa semblant).

Panarra [Belv.]: «fam., qui menja molt pa, *paniego*; met. neci, rudo»; mot popular i vivíssim a tot el Princ. i N. del P. Val.; Pitarra l'aplica també al menjar: «Gran Senyor: sou un *panarra*; / lo que vós heveu menjat / may de general ha estat: / és un tall de butifarra!» a l'Emperador de Marroc, que pagà àvidament i carament per devorar el que creia un dit del general espanyol; i uns reclutes catalans l'havien ensarronat amb la *Botifarra de la Llibertat* (*Gatades*, 26); cites de Genís Ag., i Bosch de la Tri., amb aquest sentit, o el de 'home fart i gros' en general; d'aquí l'accepció que Belv. dóna com a metafòrica, que veiem també en Pitarra, en el diàleg entre els dos soldats catalans: «A. Tens aquella butifarra? / P. No ho crec. A. No sigas *panarra*: / si la tens dintre la gorra!» (id., p. 19); i Robrenyo: «--- / més pesada fou la burla / que em feres, tros de *panarra* / --- prometeres / lo fer una passejada / --- a Montserrat / --- / i et plantes ---» (*Jaió de Reus*, ed. Barcino, 52).

Un altre passatge pitarrèsic ens ensenya, amb l'acompanyament de *cap de pa*, com el trànsit es basa en la idea que l'home que s'accontenta atipant-se de farda o

masses de pa, no és més que àvid, sense finor de gustos: «M'ha dit: beneyt! *cap de pa*! / --- / cerdo: a mi! *Panarras!* Truans!», *Liceistas y Cruzados* (id. II, 346-47). Cosa que ens explica la gran extensió d'aquestes accs. injurioses, figurades: usuals també en val.: «pl. *panarras* o simples, mentecatos, dejados y flojos», Ès-crig 1851; i com a malnom de moltes localitats: de Les Corts de Sarrià, d'Urgell, de Llessui (Alt Pall.: comunicació de Cel. Pol, d'Àneu. En lloc de *panarra*, localment *panarro* (*DAG*); b-emp., i men. *AlcM*) o *panarrer* mall.; *panarrada* [Belv.]; *panarrejar*. No crec que *panarra* sigui d'origen castellà, tot i que allí ja es documenta a princ. S. XVII, però només és en el sentit secundari de 'simple, infeliç' (Quevedo, *Salas Barb.*), i propagat fins al bilbaí i el gallec (*DECH*, PAN, n. 4); però la -n- conservada en aquest, i el valor mig-jargonesc, que té en Quevedo i a Bilbao, més aviat justificarien una propagació des del català popular. *Panàs* 'beneïtot' [Belvitges]; *panassa*. *Panello*. *Panela* (*DAG*).

Panater o *paneter* 'fabricant de pa', especialment el qui treballa per a un gran senyor: «J. Du Boys, *panaterii* et manescallat lotgiamentum ["maréchal des logis", 'majordom palatí'] regis Francie», doc. ross. de 1473 (*InuLC*); i, en text cat., «fou pres lo *paneter* del rey de França», 1474 (*RLR* LII, 11); *paneteria*; oc. ant. *panatier*, -ataria (*PDPF*).

Panàtica «provisió de pa que feien els vaixells abans de fer-se a la mar» (*DAG*): «vi, carn salada, legums e altres vitualles que sien meses a provisió de naus --- paguen, a la exida, per liura de diners, tres diners; però en açò no sia entesa *panàtica* per a tals fustes, la qual no sia tenguin pagar generalitat», *Consolat* (ed. Moliné, p. 227); doc. de 1356 (*DAG*), 1351 etc. (*AlcM*); mot de baix llatí que també passà a l'it. i cast. *panàtica*.

Panell de figues mall. (*DAG*, no *AlcM*); *panellet* [S. xvi, *AlcM*; 1604, *DAG*], «bucellatum, clibanites» [-nallet, *DTo*. 1670]: molt viu en cat. central per als llaminers i tradicionals dolços petits de Totssants; i a l'Alta Catalunya designa pans petits (Barc. *panets*): a Oix un *panèllet* és una mena de pa un poc més petit que el *llonguet* barceloní (1932); a Castell d'Alareny és el mateix que el *pancaritat*; el reparteixen als pobres quan van a beneir el terme al cim de l'escarrit Serrat dels Castellons (1964); *panellets de la Santa Creu* (*BDC* XVI, 38). «*Panellet*, tumor de aposterma a modo de ~», Llacav., s. v. *tumor* (cf. «*pa petit*, panellet: pastillus» ib., s. v. *pa*). *Panelló*: «No menjaràs més, Pepa, coca ni *panalló*, / ni beuràs malvasia, ni <de>l vi del milló», MilàF (*Romllo*., 302.10); «a la taula --- sols hi havia --- el pa o, mellor, los *panellons*, escampats areus», Valls i Vicens, *Lo Segador*, 24; ribag. (*AlcM*, *panilló*).

Panet [S. xv, *AlcM*; *DAG*]. *Carabassa de panet*=carabassa patatera: «eixa dona --- qu'en la temporada de les carabasses pataqueres, com dihen en València, o de *panet*, com dihen en les montanyes d'Alcoy, va per los carrers venent, en una pòst, carabassa torrada al forn, i cridant, en tot lo lleu: —Mèl, pòrte,